2.Бойко, А.Ф. Фізична активність студентів у системі освіти / А.Ф. Бойко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 6. – С. 23–29.

3.Волков, Л.В. Спортивна фізіологія / Л.В. Волков, В.В. Духанін. – Київ: Олімпійська література, 2012. – 356 с.

4.Гамалій, В.О. Рухова активність молоді як фактор здорового способу життя / В.О. Гамалій, Т.М. Козлова // Молодь і спорт. – 2018. – № 3. – С. 45–52.

5.Донець, І.В. Аналіз фізичної активності студентів ВНЗ / І.В. Донець // Фізичне виховання та спорт. – 2017. – № 2. – С. 15–21.

6.Захарова, О.О. Взаємозв'язок фізичної активності та рівня здоров'я студентів / О.О. Захарова // Вісник спортивної науки. – 2019. – № 4(32). – С. 73–79.

7.Круцевич, Т.Ю. Теорія і методика фізичного виховання / Т.Ю. Круцевич. – Київ: Олімпійська література, 2016. – 456 с.

8.Лях, В.І. Фізичне виховання і спорт у навчальних закладах / В.І. Лях. – Київ: Вища школа, 2014. – 320 с.

9.Платонов, В.М. Адаптація організму до фізичних навантажень у молодому віці / В.М. Платонов. – Київ: Олімпійська література, 2015. – 402 с.

Reference

1.Apanasenko, H. L., & Tseluiko, O. V. (2010). *Sportyvna morfolohiia liudyny* [Sports morphology of a person]. Zdorov'ia.

2.Boiko, A. F. (2015). Fizychna aktyvnist studentiv u systemi osvity [Physical activity of students in the education system]. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu*, (6), 23–29.

3.Volkov, L. V., & Dukhanin, V. V. (2012). *Sportyvna fiziolohiia* [Sports physiology]. Olympiiska literatura.

4.Hamalii, V. O., & Kozlova, T. M. (2018). Rukhova aktyvnist molodi yak faktor zdorovoho sposobu zhyttia [Motor activity of youth as a factor of a healthy lifestyle]. *Molod i sport*, (3), 45–52.

5.Donets, I. V. (2017). Analiz fizychnoi aktyvnosti studentiv VNZ [Analysis of physical activity of university students]. *Fizychne vykhovannia ta sport*, (2), 15–21.

6.Zakharova, O. O. (2019). Vzaiemozviazok fizychnoi aktyvnosti ta rivnia zdorovia studentiv [Interrelation of physical activity and health levels of students]. *Visnyk sportyvnoi nauky*, 4(32), 73–79.

7.Krutsevych, T. Y. (2016). *Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia* [Theory and methodology of physical education]. Olympiiska literatura.

8.Liakh, V. I. (2014). *Fizychne vykhovannia i sport u navchalnykh zakladakh* [Physical education and sports in educational institutions]. Vyscha shkola.

9.Platonov, V. M. (2015). *Adaptatsiia orhanizmu do fizychnykh navantazhen u molodomu vitsi* [Adaptation of the body to physical loads at a young age]. Olympiiska literatura.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.05(192).20

Лимаренко Н. П.
старший викладач
Національний університет фізичного виховання та спорту України
https://orcid.org/0009-0009-6693-3683
Єрмолова В.М.
к.фіз.вих., доцент,
Національний університет фізичного виховання і спорту України
https://orcid.org/0000-0002-6073-0449

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАСАД ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ

Анотація*. Матеріал статті спрямований на формування педагогічних засад олімпійської освіти в закладах дошкільної освіти, що є важливим аспектом для розвитку у дітей не лише фізичної активності, але й цінностей, пов'язаних із олімпійським рухом, такими як дух дружби, взаємоповаги та прагнення до самовдосконалення. Розглянуто основні аспекти цього процесу, а саме виховання у дітей цінностей, пов'язаних з олімпійським духом: повага до суперника, чесність, справедливість, дружба, терпимість та командний дух. Приділено увагу важливості прищеплення дітям ідей гармонійного розвитку, вивчення принципів здорового способу життя, усвідомлення значення фізичної активності для розвитку та здоров'я. Розглянуто витоки олімпійської освіти Греції , яка сприяла підвищенню самоповаги у дітей через досягнення в спортивній діяльності, формування вміння працювати над собою переживати перемоги та поразки, що сягають своїм корінням Стародавньої Греції. Розкрито що за допомогою інтеграції олімпійських тем у різні освітні сфери: музику, мистецтво, літературу можна .сприяти розвитку творчих та інтелектуальних здібностей дітей.*

Ключові слова: *олімпізм, олімпійська освіта, гуманізм, П'єр де Кубертен.*

Natalia Limarenko, Valentina Ermolova. Formation of pedagogical principles of Olympic education. *The article is aimed at forming the pedagogical foundations of Olympic education in preschool education institutions, which is an important aspect for the development of children not only physical activity, but also values associated with the Olympic movement, such as the spirit of friendship, mutual respect and the desire for self-improvement. The main aspects of this process are considered, namely, the education of values associated with the Olympic spirit in children: respect for the opponent, honesty, justice, friendship, tolerance and team spirit. Attention is paid to the importance of instilling in children the ideas of harmonious development, learning the*

principles of a healthy lifestyle, and realizing the importance of physical activity for development and health. The origins of Olympic education in Greece, which contributed to the increase of self-respect in children through achievements in sports activities, the formation of the ability to work on oneself to experience victories and defeats, which have their roots in ancient Greece, are considered. It is revealed that by integrating Olympic themes into various educational areas: music, art, literature, it is possible to promote the development of children's creative and intellectual abilities.

Keywords: *Olympism, Olympic education, humanism, Pierre de Coubertin.*

Постановка проблеми. Зміни, що відбуваються у світовому суспільстві, ставлять перед освітою нові завдання – запит на виховання особистостей з новим мисленням, сучасним стилем поведінки і мотивацій, здатних плідно працювати на благо сталого розвитку суспільства.

Тенденції сучасної цивілізації викликали появу нової парадигми освіти, її переорієнтацію на фундаментальні людські цінності на засадах гуманістичних та гуманітарних підходів. Джерела такої парадигми треба шукати у системі освіти і виховання у Стародавній Греції.

Аналіз літературних джерел дозволяє відмітити значну кількість наукових робіт, які висвітлюють етапи і шляхи формування системи олімпійської освіти у світі. Так, детально розглядалися різні його аспекти: соціально-педагогічний аспект – В. Платонов, М. Булатова (2018), С. Бубка (2012), J. F. Samaranch (1989), S. Favre (1969); історичний аспект олімпійського руху – S. Haddad (2020), М. Булатова (2020, 2022), P. Barker (2012), D. Wallechinsky (2010); культурологічний і педагогічний аспекти – K. Georgiadis (2014), D. Binder (2012), R. Naul (2008), О. Вацеба (2007), В. Єрмолова (2010, 2018), Л. Радченко (2022), Я. Щербашин (2014), І. Кроль (2018), В. Передерій (2019), К. Кострикова (2021) та ін. Широкий спектр різних аспектів олімпійської освіти здатний позитивно впливати на формування найкращих моральних якостей: дружби, чесності, волі до перемоги, взаємовиручки, самовдосконалення, поваги до оточуючих і довкілля у процесі педагогічної діяльності.

Мета статті: висвітлити етапи формування олімпійської освіти у світі.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел, документальних матеріалів, синтез.

Виклад основного матеріалу дослідження, результати дослідження. Гуманізм, який ставився в основу життєдіяльності греків, «зводив у найвищу цінність досягнення особистості людини, гармонійне поєднання фізичних, моральних та інтелектуальних якостей, постійне прагнення суперництва, бажання бути кращим» [12].

Уперше широке обговорення питань, що стосуються освіти у галузі олімпійського спорту, відбулося у 1897 р. на сесії Міжнародного олімпійського комітету, який проходив у Гаврі. Сталося це за ініціативи педагога, громадського діяча, ініціатора відродження сучасних Олімпійських ігор, барона П'єра де Кубертена, який підводячи підсумки Перших Міжнародних Олімпійських ігор 1896 р. в Афінах відмітив: «В Афінах всі зусилля було зосереджено на організації спортивних змагань в історичному контексті. Не було ні конгресу, ні конференції, ні ознак моральної або виховної мети» [4].

Питанням освіти і виховання, гармонійного розвитку особистості була присвячена робота V Олімпійського конгресу під гаслом «Утвердження спорту як універсального засобу досягнення єдності фізичного, інтелектуального, морального та естетичного розвитку особистості», який проходив у 1913 р. у Лозанні [1].

VIII Олімпійський конгрес, що відбувся у 1925 р. у Празі, поряд з іншими актуальними питаннями олімпійського руху, приділив увагу питанням виховання у процесі спортивної діяльності; оздоровчому значенню занять фізичними вправами на свіжому повітрі. Уперше обговорювалися етичні норми поведінки у спорті – правил «чесної гри» і «лицарського духу» [13].

Звертаючись до членів національної збірної США на Іграх XIV Олімпіади 1948 р. Лондоні, президент Олімпійського комітету США К. Вілсон уперше вжив термін «олімпійська освіта», із сумом зазначаючи її відсутність у системі виховання молоді Сполучених Штатів Америки [12]. Проте, як сьогодні вважають, у науковий обіг термін «олімпійська освіта» ввів провідний німецький учений-історик Н. Мюллер у 1975 р.

Аналіз літературних джерел свідчить, що «після введення у науковий обіг та освітню діяльність у сфері олімпійського спорту терміну «олімпійська освіта», до сьогодні не існує точного й єдиного визначення цього поняття і змістовної суті освітнього процесу» [2].

Так, німецький професор М. Крюгер вважає, що термін «олімпійська освіта» включає різні освітні можливості, які виникають у спорті, і пов'язані з етикою, прагненням до досконалості, задоволенням від власних зусиль, соціальне виховання для життя у демократичному суспільстві.

Німецький науковець Р. Науль розглядає олімпійську освіту на основі інтеграційного підходу: поєднання освітньої діяльності закладів загальної середньої освіти, спортивних шкіл, спортивних клубів та Олімпійських ігор; використання дидактичних підходів різних навчальних дисциплін; інтеграцію дидактичних концепцій – «досвід», «здатність» і «знання» [7].

Доктор N. Müller під олімпійською освітою розуміє діяльність, основою якого є педагогічний процес, спрямований на поєднання ідей миру та гармонійної єдності тіла і духу [9].

На бачення В.М. Єрмолової, олімпійська освіта являє багаторівневий спеціально організований педагогічний процес формування гармонійно розвиненої особистості через набуття знань, умінь і навичок, розвиток здібностей, інтересів, потреб та ціннісних орієнтацій, що базуються на гуманістичних ідеалах і цінностях олімпізму, і є складовою частиною загальної освіти [3, с. 37].

У розумінні О. Grupe олімпійська освіта являє «особливу спортивну освіту», спрямовану на формування таких цінностей як дружба, солідарність, чесність на основі використання природних можливостей людини [11].

На наш погляд, найбільш повне визначення олімпійської освіти подає професор М. М. Булатова, яка зазначає, що «олімпійська освіта – це використання всієї широти та глибини змісту олімпійського руху з його багатою історією та сучасністю, досягненнями, проблемами, протиріччями, складними зв'язками з різними сферами життя світової спільноти як важливої складової гуманітарної освіти та гуманістичного виховання» [2, с. 19].

У листі Кубертена, опублікованого у газеті «La Gazette» у листопаді 1918 р. значиться: «Олімпійська педагогіка, про яку я говорив останнім часом, заснована на культі зусиль у поєднанні з культом евритмії – а отже, на любові до переваги у поєднанні з любов'ю до поміркованості, – прославляється у всьому світі раз на чотири роки на Олімпійських іграх, але недостатньо реалізується. Вона потребує постійних фабрик. Олімпійською фабрикою у Стародавньому світі був гімназій. Олімпіади було відроджено, але гімнасії античності немає – досі. Вона має бути» [4, с. 217]. І такий «гімнасій» – Міжнародну олімпійську академію (МОА) – було відкрито у 1961 р. в Олімпії (Греція). Її місія спрямована на вивчення, збагачення та популяризацію олімпізму та його цінностей відповідно до поточних глобальних проблем, що становлять олімпійський інтерес, та відповідно до принципів, викладених стародавніми греками та ініціаторами відродження сучасного олімпійського руху. Завданнями Міжнародної олімпійської академії є:

- функціонувати як міжнародна установа олімпійської освіти та досліджень;
- поширювати олімпійські цінності у суспільстві через олімпійську освіту;
- просувати гуманістичний вимір олімпізму у суспільстві та сприяти миру в усьому світі;
- проводити просвітницьку роботу серед людей щодо олімпійських ідеалів і принципів олімпійського руху;
- мотивувати людей продуктивно використовувати досвід та знання, отримані в МОА шляхом просування олімпійських ідеалів у своїх країнах;
- діяти як міжнародний форум для вільного вираження та обміну ідеями між людьми різного походження у дусі солідарності, дружби та взаємної поваги;
- підвищувати роль національних олімпійських академій у всьому світі та їхні стосунки з відповідними національними олімпійськими комітетами, заохочувати та підтримувати їхню роботу та співпрацювати з іншими установами, які займаються олімпійською освітою [9].

Значний поштовх у розвитку олімпійської освіти відіграло обрання на пост Президента МОК Х. А. Самаранча.

На XI Олімпійському конгресі, що відбувся у 1981 р. у Баден-Бадені, було висловлене занепокоєння з приводу того, що, задекларованe в Олімпійській хартії поширення олімпійських принципів та цінностей, ігнорується, і проведення Олімпійських ігор видається як єдина мета олімпізму [13].

Важливість олімпійських цінностей у системі виховання дітей і молоді було відмічене у резолюції III сесії Міжурядового Комітету з фізичного виховання і спорту при ЮНЕСКО, яка відбулася у 1983 р. і рекомендувала посилення викладання олімпійських ідеалів у закладах освіти різних рівнів акредитації [3].

Визначною подією для зміцнення ролі олімпійської освіти у суспільстві став XII Олімпійський конгресі, що відбувся у 1994 р. у Парижі. Конгрес був присвячений 100-річчю олімпійського руху й увійшов в історію як «Конгрес єдності». За ініціативи тодішнього президента МОК Хуана Антоніо Самаранча було презентовано перший у світі підручник «Олімпійський спорт» (авт. В. Платонов, С. Гуськов), а в рекомендаціях Конгресу було звернуто увагу на важливість спорту у системі виховання та на об'єднання зусиль з інтенсифікації етичних, культурних і виховних цінностей олімпізму у закладах освіти [5].

Надаючи велике значення поширенню олімпійських цінностей, особливо серед дітей та молоді, сьомий президент МОК Хуан Антоніо Самаранч у своєму зверненні до читачів журналу «Наука в олімпійському спорті» з нагоди виходу у світ першого номеру журналу звернув увагу на необхідність становлення тіла на служіння розуму, щоб спорт слугував місцем серед інших культурних потреб будь-якої цивілізації».

Одним із пріоритетних завдань олімпійського руху, задекларованих в Олімпійській хартії, є «заохочувати й підтримувати ініціативи, що об'єднують спорт з культурою та освітою». На 127 сесії МОК, що відбулася у 2014 р. у Монако, було прийнято оновлену стратегію діяльності Міжнародного олімпійського комітету. Рекомендація 22 покликана «Поширювати освіту, засновану на олімпійських цінностях» [11]. Для цього:

1. МОК повинен зміцнити партнерські відносини з ЮНЕСКО в частині включення спорту і його цінностей до шкільних програм усіх країн світу.

2. МОК повинен розробити електронну платформу для надання освітніх програм НОКам різних країн і іншим організаціям, орієнтованим на олімпійські цінності.

3. МОК повинен знайти і підтримати ініціативи, які можуть допомогти поширенню олімпійських цінностей» [11].

Про пильну увагу з боку Міжнародного олімпійського комітету до олімпійської освіти свідчить існування в його структурі Комісії з олімпійської освіти.

На початковому етапі аспектами олімпійської освіти опікувались дві комісії: Комісія з міжнародної олімпійської академії та олімпійської освіти, заснована у 1967 р., та Комісія з культури, заснована у 1968 р. Пізніше, у 2000 р. комісії були об'єднані в одну, яка мала назву «Комісія МОК з культури та олімпійської освіти». У 2016 р. відбувся поділ цієї комісії на дві: Комісію МОК з олімпійської освіти та Комісію МОК з культури та олімпійської спадщини.

Комісія з олімпійської освіти консультує сесію МОК, Виконавчу раду МОК та президента МОК з просування освіти, заснованої на олімпійських цінностях, та забезпечує стратегічне керівництво програмами та заходами МОК, пов'язаними з освітою молоді за допомогою спорту.

До обов'язків Комісії з олімпійської освіти входить консультування з питань:

– розробка та реалізація стратегії виховання олімпійських цінностей;

– пропагування якісного фізичного виховання та включення цінностей до шкільних програм, а також у відповідних віку видів спорту у шкільному середовищі та поза ним;

– поширення олімпійських цінностей у різних каналах комунікації та пропаганда важливості спорту та фізичної активності для розвитку та освіти молоді;

– реалізація програми навчання олімпійським цінностям та розробка ресурсів для вчителів і вихователів з олімпійських цінностей та життєвих навичок;

– інтеграція навчання цінностям в об'єкти МОК та партнерські програми, такі як Програма розвитку кар'єри спортсмена, Масові відкриті онлайн-курси, ЮОІ, ОКОІ та ВАДА;

– оптимізація стратегічного партнерства з визнаними МОК організаціями, що працюють у сфері освіти, та підтримка програм «Спорт для розвитку», спрямованих на розвиток життєвих навичок та виховання цінностей [10].

Висновки. Аналіз літературних і документальних джерел дає підстави стверджувати, що олімпійська освіта у своїй еволюції пройшла тривалий відрізок часу. З моменту свого заснування Міжнародний олімпійський комітет постійно приділяв і приділяє увагу поєднанню спорту з освітою, де провідне місце належить олімпійській освіті, покликаній просувати гуманістичні цінності і принципи олімпійського руху.

Перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на інтеграцію олімпійської освіти в діяльність закладів дошкільної освіти.

Література:

1. Булатова М., Бубка С., Платонов В. Олімпійський рух. Історія і сучасність: у 2 кн. Київ : Олімпійська література 2021, Т. 1. 648 с.
2. Булатова М. М., Платонов В. М. Олимпизм и олимпийское образование: история, современность, будущее. *Наука в олимпийском спорте.* 2018. № 4. С. 4-27.
3. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. Київ : Національний олімпійський комітет України, 2011. 335 с.
4. Coubertin P. Olympism. Selected Writings. Lausanne : IOC, 2000. p. 217.
5. Final document : XII th Centennial Olympic Congress : Congress of Unity, Paris. 1994. September 3rd. 11 p.
6. IOA. URL: https://ioa.org.gr/ (дата звернення 13.02.2025).
7. Naul R. Olympic pedagogy as a theory of development of ethical and humanistic values in education. *9th International Session for Directors of National Olympic Academies.* 1-8 June 2007. / Proceedings. International Olympic Academy, 2009. P. 27–40.
8. Grupe O. Olympismus und olympische Erziehung: Abschied von einer groben idée? *Oympischer Sport – Rückblick und Perspektiven*, 1997. Schorndorf. Hofmann. 3. 223-243.
9. Müller N. Die Olympische Idee Pierre de Coubertin und Carl Diem in ihrer Auswirkung auf die IOA : Doctoral dissertation / Graz. 1975.
10. Olympic education commission. *IOC.* URL: https://olympics.com/ioc/olympic-education-commission (date of access: 03.01.2025).
11. Olympic Agenda 2020. URL: https://olympics.com/ioc/olympic-agenda-2020 (date of access: 03.01.2025).
12. Schimmel K, Chandler T. Olympism in the classroom: Partnership- sponsored education materials and the shaping of the school curriculum. Old Borders, New Borders, No Borders. Sport and Physical Education in a Period of Change Aachen : Meyer 8c Meyer, 2000. P. 421-430.
13. VIII - Prague 1925. URL: https://www.olympedia.org/meetings/127 (date of access: 03.01.2025).
14. XI Olympic Congress. URL: https://olympics.com/ioc/baden-1981-olympic-congress (date of access: 03.01.2025).

References:

1. . Bulatova M., Bubka S., Platonov V. (2021). Olimpiys'kyy rukh. Istoriya i suchasnist': u 2 kn. Kyyiv: Olimpiys'ka literatura. T. 1. 648 s.
2. Bulatova M. M., Platonov V. M. (2018). Olympyzm y olympyyskoe obrazovanye: ystoryya, sovremennost', budushchee. Nauka v olympyyskom sporte. № 4:4-27.
3. Yermolova V. M. (2011). Olimpiys'ka osvita: teoriya i praktyka: navch. posib. Kyyiv: Natsional'nyy olimpiys'kyy komitet Ukrayiny. 335 s
4. Coubertin P. (2000). Olympism. Selected Writings. Lausanne : IOC. p. 217.
5. Final document: XII thCentennial Olympic Congress: Congress of Unity, Paris. (1994). September 3rd. 11 p.
6. IOA. URL: https://ioa.org.gr/ (date of asses:13.02.2025).
7. Naul R. (2009). Olympic pedagogy as a theory of development of ethical and humanistic values in education. 9th International Session for Directors of NOA. June 1-8, 2007. / Proceedings. IOA. P. 27-40.
8. Grupe O. (1997). Olympismus und olympische Erziehung: Abschied von einer groben idée? Oympischer Sport - Rückblick und Perspektiven. Schorndorf. Hofmann. P. 223-43.
9. Müller N.(1975). Die Olympische Idee Pierre de Coubertin und Carl Diem in ihrer Auswirkung auf die IOA : Doctoral dissertation / Graz.
10. Olympic education commission. IOC. URL: https://olympics.com/ioc/olympic-education-commission (date of access: 03.01.2025).
11. Olympic Agenda 2020. URL: https://olympics.com/ioc/olympic-agenda-2020 (date of access: 03.01.2025).
12. Schimmel K, Chandler T. (2000). Olympism in the classroom: Partnership- sponsored education materials and the shaping of the school curriculum. Old Borders, New Borders, No Borders. Sport and Physical Education in a Period of Change Aachen : Meyer 8c Meyer. P. 421-30.
13. VIII - Prague 1925. URL: https://www.olympedia.org/meetings/127 (date of access: 03.01.2025).
14. XI Olympic Congress. URL: https://olympics.com/ioc/baden-1981-olympic-congress (date of access: 03.01.2025).